

משבר נגיף הקורונה

* 26.4.2020

תמונת מצב: ילדים ונוער
בסיכון בישראל

* הסקירה מציעה תמונת מצב עדכנית כפי שהיא מצטיירת מן המידע המצוי בידנו. היא תעודכן מעת לעת. בעלי עניין וידע מוזמנים לפנות אלינו עם עדכונים.

האתגר: הנחיות הסגר, בתקופת משבר הקורונה, מגבירות את מצבי הסיכון לילדים ולבני נוער. עבורם הבית, הוא מקום מאיים ואלים, בין אם אלימות מילולית או פיזית ומינית. הסגר מגביר את המצוקה בבית וניכרת עליה בתגובות חרדה ודכאון, במקרי האלימות, בשימוש גובר בסמים ואלכוהול, בבריחה מהבית ובהתנהגות מינית מסוכנת, ובהתדרדרות לזנות – לעיתים לצרכי הישרדות.

גם המענים בשגרה הצטמצמו: כך גם הגורמים התומכים בבתי הספר וגם מסגרות אחר הצהריים ומסגרות טיפוליות חלופיות. **בתקופת המשבר הגיעו אלפי פניות ליועצים החינוכיים הקשורות למצוקות רגשיות, חרדות וקשיים במשפחה.**

תמונת מצב: אתגרים וצרכים | מועדת המשנה של השולחן העגול הבינ-מגזרי

◀ צמצום המענים בקהילה – חלק מן המסגרות הטיפוליות נסגרו, עובדי המסגרות ובהם עובדות סוציאליות, פסיכולוגיות חינוכיות ועובדי קידום נוער הוצאו לחל"ת, התחבורה הציבורית צומצמה ומקשה על הגעה למסגרות.

◀ צמצום האפשרות לאתר ולזהות ילדים ונוער במצבי סיכון – לאור סגירת המסגרות החינוכיות והריחוק החברתי בין ילדים ונוער לבין הצוותים החינוכיים. נדרש פיתוח שיטות והנחיות לאיתור מרחוק.

◀ איתור נוער ברחוב – עליה בשיעור בני הנוער ברחוב, אך צמצום עובדי האיתור, צמצום פעילות במסגרות המספקות מענים.

◀ הליכים משפטיים – משפטים נדחים, הגבלות על אפשרות חקירה ללא ידיעת ההורים, צמצום אפשרויות להליכים חלופיים כגון שיקום.

◀ העדר מוקד מרכזי ומנגנון תכלול של צרכי חירום וצרכים בסיסיים כגון מזון, בירור זכאויות וציוד לקשר מקוון.

◀ הסדרת פתרונות הולמים להגנה ושמירה על בריאות – בידוד, מניעת הדבקה, הגנה מפני פגיעה בבית – בכל סוגי המסגרות: אומנה, מעונות, כליאה וכיו"ב.

◀ דאגה לצרכים קיומיים – מזון, ארוחות חמות, מוצרי היגיינה וחיטוי – בבית ובמסגרות הטיפוליות הפעילות.

- ◀ מעבר לקשר מקוון – קשר טיפולי – לרבות בריאות הנפש, עניינים משפטיים במידת הצורך, למידה מקוונת, פעילות העשרה. נדרשת תשתית, ציוד וגיבוש הנחיות פעולה לקשר מקוון.
- ◀ מנגנון בקרה ופיקוח – להעברת ההנחיות באופן יעיל וליישומן בפועל בכל המסגרות, לרבות הסברה וסיוע למערכת החוק והאכיפה, בשפות שונות וברגישות תרבותית.

תמונת מצב: מענים שגובשו – מועדת המשנה של השולחן העגול הבינ-מגזרי

- ◀ החזרה לעבודה של העובדות הסוציאליות באמצעות הגדרתן כעובדים חיוניים בחירום. ביום 20.4 פורסם חוזר מנכ"ל משרד הבריאות המורה על החזרת מסגרות שירותים בקהילה לפעילות בפורמט מקוון.
- ◀ חלוקת מזון וצרכים בסיסיים וציוד לקשר מקוון באמצעות קישור בין מערכות רווחה ושירותים החברתיים ורשויות אחרות לפיקוד העורף ולפילנתרופיה.
- ◀ מיפוי צרכי מסגרות שפעילותן צומצמה או נסגרה באמצעות שאלונים ונקיטת פעולות להשבת הפעילות החיונית.

פעולות נוספות וצרכים נוספים בשטח*

- ◀ נוער ברחוב: איתור נוער ברחוב ובמבנים נטושים והגשת מענה חירום וליווי אישי; העברה לשלטרים כמרכזי הלנה, והמשך הפעלת מרכזים לתמיכה לנוער בזנות.
- ◀ תמיכה נפשית לילדים ונוער: שיחות אישיות, מפגשים קבוצתיים בפלטפורמות דיגיטליות ובמצבים קריטיים פנים אל פנים, תוך נקיטת אמצעי זהירות. בשבועות האחרונים התקיימו למעלה מ-4,400 שיחות אישיות ו-3,000 מפגשים קבוצתיים.
- ◀ סיוע בלמידה מקוונת: סיוע מרחוק לתהליכי הלמידה, לרבות הענקת שיעורים פרטיים נוספים לתלמידים בסיכון החיים בעוני או ללא עורך משפחתי תומך.
- ◀ ליווי ותמיכה להורים לילדים ולנוער בסיכון החיים בעוני: פיתוח מענים בשיחות ואמצעים דיגיטליים.
- ◀ סיוע On-line: באמצעות אתר לקריאות מצוקה. עליה של 40% בקריאות.
- ◀ פנימיות, כפרי ילדים ונוער ממשיכים לפעול ביתר שאת: חלק מן הילדים נמצאים בכפר 24/7, ללא יציאה לבתי הספר ולמשפחות אומנה. זקוקים לתמיכה נפשית, פעילויות העשרה, תשתית, ציוד וליווי בלמידה מקוונת. חלק מן הילדים חזרו למשפחותיהם ונדרשים תמיכה ופיקוח יומיומיים למצבם.
- ◀ חלוקת מזון: ארגונים שסיפקו כריכים בבתי הספר לילדים החיים בעוני, המירו את הפעילות לטובת חלוקת מזון עצמאית וישירה לבתיהם של הילדים בתיאום עם עשרות רשויות המקומיות ועשרות בתי הספר שבהם פעלו.
- ◀ פעילות העשרה חינוכית – העברת פעילות למרחב המקוון נתקלת בקשיים יישומיים רבים, בהעדר תשתית מתאימה וציוד ביתי, ומביאה לצמצום או סגירה של פעילות שעיקרה חינוכית ושיקומית ללא חלופות.
- ◀ נוער גאה – נוער גאה בהסגר הביתי סובל מהתגברות המצוקה והחרדה, המתבטאת בעליה ניכרת בפניות לקו החם. המענים של איגי הועברו למערך מקוון הדורש השקעת משאבים לפיתוח שיטתי לליווי פסיכו-סוציאלי אישי וקבוצתי, פעילות העשרה, פיתוח מענים מקוונים בעברית וערבית ועוד.

תרומת ומימון נוסף לפעילות הנוספת והגדלה בשל המצוקה הגוברת. מזון, פעילות העשרה, תמיכה נפשית ממוקדת, ציוד ללמידה מקוונת, תמיכה באמצעות שיעורים פרטיים ותמיכה בהורים נעשית בהתנדבות ומעבר ליכולות ההכלה של הארגונים. בחלק מן הארגונים, עובדים הוצאו לחל"ת והתמיכה בבני הנוער מסופקת בעיקרה על ידי מתנדבים. יש חשיבות ודחיפות בהחזרת צוות מקצועי לפעילות.

* באדיבות המועצה לשלום הילד, עלם – עמותה לנוער במצבי סיכון, האגודה הישראלית לכפרי ילדים אס. או. אס. שניר, נבט, עמותת דארנא, גשר אל הנוער, צ.ל.ש – צעירים לומדים שחמט, ילדים בסיכו, בית הילדים אמונה אחוזת שרה, איגי – ארגון נוער גאה, העמותה לקידום החינוך בתל-אביב יפו, תובנות בחינוך.

עם הפנים לעתיד

משבר נגיף הקורונה מציף את הכשלים המערכתיים בטיפול בילדים ונוער בסיכון ומהווה הזדמנות לתיקון באמצעות יצירת תשתית, פיתוח ידע ומדיניות. על הארגונים החברתיים לפעול לגיבוש נייר מדיניות כולל המציג את עמדתם המקצועית, המבוססת על ניסיון רב שנים בטיפול בילדים ונוער בסיכון לרבות בתחומים הבאים:

- ◀ הקמת פורום לאומי בין-מגזרי לטיפול בילדים ונוער בסיכון
- ◀ יצירת מנגנון חוסן לארגונים החברתיים הפועלים בתחום
- ◀ פיתוח ידע והתמקצעות באיתור וזיהוי מצבי סיכון מרחוק
- ◀ פיתוח מענים טיפוליים מרחוק: הנגשת תשתיות פיזיות, הדרכות ופיתוח ידע טיפולי
- ◀ One stop shop – לזיהוי צרכים בסיסיים והפנייה לגורמים רלבנטיים למענה

התגייסות הפילנתרופיה

- ◀ פיתוח דיגיטלי חדש לאיתור ילדים בסיכון – קמפיין הקורא לילדים ולבני נוער בסיכון או במצוקה, לפנות למרכז הפניות והסיוע במועצה לשלום הילד.
- ◀ קרנות ותורמים רבים מגדילים את היקפי התרומה לארגונים הפועלים בתחום ומגמישים את השימושים בכספים על מנת לאפשר לכל ארגון וארגון להפנות משאבים לצרכים מיידיים של ילדים ונוער בטיפול ולהתאים את הטיפול לתקנות הריחוק החברתי.